

Kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet

Indledning

Social- og Indenrigsministeriets Benchmarkingenhed har fået gennemført en analyse, der kortlægger, hvordan og i hvor høj grad de kommunale forvaltninger inden for dagtilbudsområdet (herefter forvaltninger) rammesætter og organiserer dagtilbuddenes arbejde med børnenes sprog. Analysen er udarbejdet på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt dagtilbudsscheferne i kommunerne samt sideløbende kvalitative interviews med dagtilbudsschefer i udvalgte kommuner. 91 kommuner har besvaret spørgeskemaet, og 10 kommuner har desuden medvirket i interviewene.

Alle dagtilbud skal arbejde med udviklingen af børnenes sprog. Det fremgår af Den styrkede pædagogiske læreplan, hvor et af temaerne er "Kommunikation og sprog". Forvaltningerne kan i større eller mindre omfang spille en rolle i dette arbejde, så længe det er inden for rammerne af Den styrkede pædagogiske læreplan og afspejler det fælles pædagogiske grundlag samt læringsmålene heri.

Formålet med denne analyse er at kortlægge, hvordan kommunale forvaltninger arbejder med sprogudviklingen på dagtilbudsområdet. Kortlægningen skal give kommunerne viden om, hvordan andre forvaltninger har organiseret arbejdet og dermed give inspiration til, hvilken rolle forvaltningen kan spille i forhold til dagtilbuddenes arbejde med børnenes sproglige udvikling. Analysen undersøger dette inden for tre dimensioner, som er valgt, fordi det er områder, hvor forvaltningen har et handlerum inden for rammerne af Den styrkede pædagogiske læreplan. De tre dimensioner er:

- Strategi og rammesætning
- Understøttelse og samarbejde
- Opfølgning og kvalitetsudvikling.

I notatet beskrives udvalgte resultater fra analysen. På vores hjemmeside www.simb.dk kan du finde den fulde rapport: *Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet*. Analysen er gennemført af Rambøll på vegne af Social- og Indenrigsministeriets Benchmarkingenhed.

Overordnede resultater

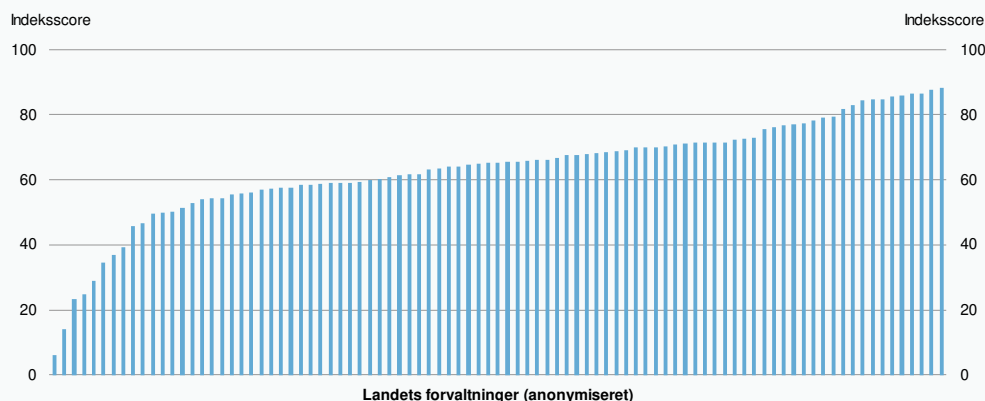
Analysen viser helt overordnet, at hovedparten af kommunerne i et vist omfang har en central organisering af sprogudviklingsarbejdet, når det kommer til de tre dimensioner, som undersøgelsen har fokus på. Analysen viser dog også, at der er væsentlige forskelle mellem kommunerne. Det ses i figur 1, hvor kommunernes besvarelser på tværs af de tre dimensioner er samlet i et overordnet indeks.

I figur 1 indikerer en høj score, at de kommunale forvaltninger i høj grad har organiseret sprogudviklingsarbejdet centralt, dvs. at de har defineret strategi og rammer for dagtilbuddenes sprogudviklingsarbejde, samt at de i høj grad understøtter og samarbejder med dagtilbudspersonalet om udviklingen af børnenes sprog, og i høj grad indsamler og anvender viden om dagtilbuddenes sprogudviklingsarbejde. Omvendt indikerer en lav score på indekset en mere decentral organisering, hvor rammer og indhold for sprogudviklingsarbejdet i højere grad defineres i det enkelte dagtilbud.

Det skal bemærkes, at undersøgelsens fokus på rammesætning, understøttelse og opfølgning som nævnt indledningsvist er valgt, da forvaltningerne her har et handlerum inden for rammerne af Den styrkede pædagogiske læreplan. Det er derfor ikke så overraskende, at størstedelen af de kommunale forvaltninger ligger over 50 på det samlede indeks. Der er dog også stadig forskelle mellem kommunerne, hvilket ses ved den gradvise stigning på indekset fra nogle kommuner med en vis grad af centralisering til andre kommuner med en betydelig grad af centralisering.

Figur 1

Samlet indeks for graden af central/decentral organisering på tværs af kommunerne

Anm.: N=91. En høj score betyder, at de kommunale forvaltninger i høj grad har organiseret sprogudviklingsarbejdet centralt, og omvendt betyder en lav score en mere decentral organisering.

Kilde: Rambøll (2020): *Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet*.

I analysen undersøges også hvilke kommunetyper, der typisk har en forholdsvis høj grad af centraliseret organisering af sprogudviklingsarbejdet. Analysen viser:

- At sprogudviklingsarbejdet gennemsnitligt er mindst centraliseret i de mindste kommuner. Kommuner med under 20.000 indbyggere scorer gennemsnitligt 50,0 på det samlede indeks, og kommuner med mellem 20.000 og 30.000 indbyggere scorer gennemsnitligt 57,3. I de større kommuner er forvaltningerne gennemsnitligt mere involveret i sprogudviklingsarbejdet.
- At sprogudviklingsarbejdet gennemsnitligt er mindre centraliseret i kommuner i Region Nordjylland og Region Sjælland sammenlignet med de øvrige regioner. De kommunale forvaltninger i disse regioner scorer gennemsnitligt hhv. 57,4 og 58,5 på indekset. Omvendt er de kommunale forvaltninger i Region Hovedstaden og Region Midtjylland gennemsnitligt mest involveret i sprogudviklingsarbejdet med gennemsnitsscores på hhv. 66,3 og 66,5.
- At kommunernes socioøkonomiske karakteristika ikke ser ud til at have en entydig betydning for, i hvor høj grad sprogudviklingsarbejdet er organiseret af forvaltningen.

Sammenhæng mellem dimensionerne

Analysen viser desuden, at der er en forholdsvis stor sammenhæng mellem de tre dimensioner. Forvaltninger, der i høj grad rammesætter dagtilbuddenes arbejde, er også oftest dem, der i høj grad understøtter og i høj grad følger op på dagtilbuddenes arbejde med sprogudviklingen. Ligeledes er det også ofte de forvaltninger, der i lav grad rammesætter, som i lav grad understøtter og i lav grad følger op.

Det ser således ikke ud til, at de kommunale forvaltninger vælger at fokusere sit arbejde på én eller enkelte af dimensionerne. En mulig tolkning af resultaterne er i stedet, at nogle forvaltninger i højere grad har sat bredt fokus på arbejdet med børns sprog i dagtilbuddene, mens rammer og indhold for opgaveløsningen i andre kommuner i højere grad defineres decentralt i de enkelte dagtilbud.

Det skal bemærkes, at sammenhængen mellem de tre dimensioner ikke er entydig. Der er således også kommuner, der ligger højt på én dimension, men ikke på de to øvrige, eller kommuner der ligger højt på to dimensioner, men ikke på den tredje. I resten af notatet beskrives udvalgte resultater for hver af de tre dimensioner. I rapporten findes desuden indeks for graden af forvaltningernes involvering for hver af de tre dimensioner.

Forvaltningernes strategiarbejde og rammesætning

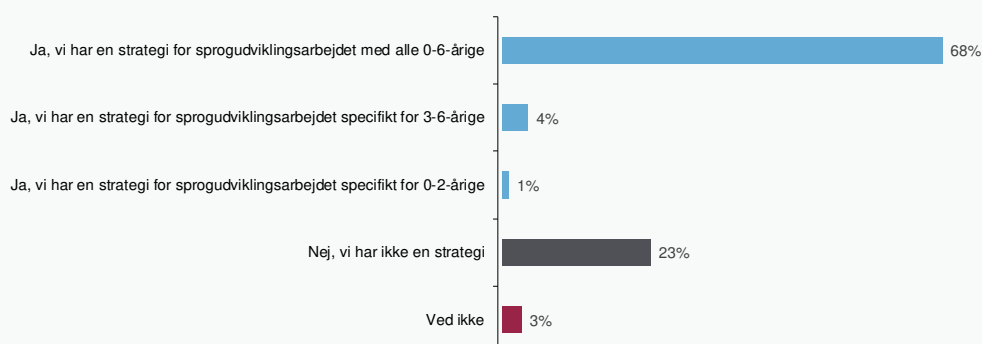
Analysen viser, at der er væsentlige forskelle mellem kommunerne ift. hvor meget forvaltningerne rammesætter dagtilbuddenes arbejde med børnenes sprogudvikling. Enkelte forvaltninger har hverken fastsat strategi eller retningslinjer for dagtilbuddenes arbejde, og enkelte forvaltninger har både fastsat strategi, mål og retningslinjer. De fleste forvaltninger rammesætter dele af arbejdet, men nogle forvaltninger gør det i væsentlig højere grad end andre.

Mere konkret viser analysen:

- At 73 pct. af forvaltningerne har en nedskrevet strategi, som vedrører sprogudviklingsarbejdet, hvilket er angivet med de blå søjler i figur 2. Her ses også at 23 pct. af forvaltningerne ikke har en strategi for sprogudviklingsarbejdet.
- At der i en tredjedel af kommunerne er fastsat konkrete målbare mål for sprogudviklingsarbejdet. Eksempelvis mål for udviklingen i antallet af børn med sproglige udfordringer.
- At de fleste forvaltninger har fastlagt rammer for dagtilbuddenes arbejde med børn med sproglige udfordringer samt for arbejdet med den sprogpædagogiske tilgang i dagtilbuddene. Lidt færre forvaltninger, dog stadig to ud af tre, har fastlagt rammer for dagtilbuddenes samarbejde med forældre omkring barnets sproglige udvikling.
- At i halvdelen af kommunerne er det besluttet, at alle børn skal sprogvurderes, når de er 3 år. Omvendt har 36 pct. af kommunerne ikke retningslinjer for sprogvurderingen ud over dagtilbudslovens krav om, at de 3-årige børn skal sprogvurderes, hvis der er formodning om, at det pågældende barn kan have behov for sprogstimulering. I 12 pct. af kommunerne er det besluttet, at alle tosprogede børn skal sprogvurderes og/eller at alle forældre skal tilbydes mulighed for, at deres barn sprogvurderes.

Figur 2

Spørgsmål: Er der på forvaltningsniveau vedtaget en nedskrevet strategi, som vedrører sprogudviklingsarbejdet med følgende aldersgrupper?

Anm.: N=91

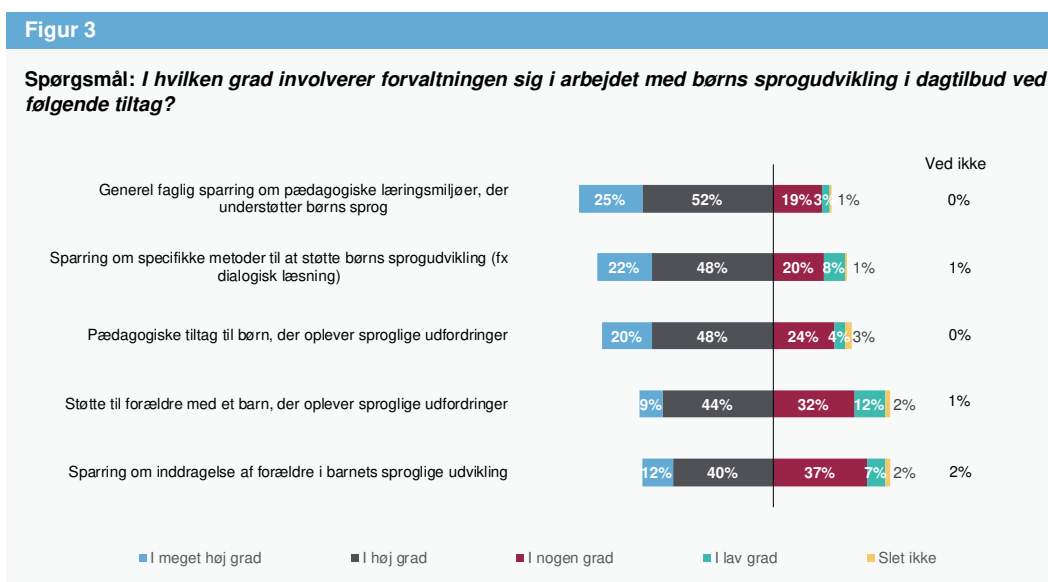
Kilde: Rambøll (2020): *Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet.*

Forvaltningernes understøttelse og samarbejde

Analysen viser, at de fleste forvaltninger i en vis grad understøtter dagtilbuddene ift. det daglige sprogudviklingsarbejde, ift. personalets kompetencer for sprogudvikling og specifikt ift. arbejdet med sprogvurderinger. Som resultaterne nedenfor angiver, er der dog også forskelle mellem forvaltningerne.

Med hensyn til *understøttelse af det daglige sprogudviklingsarbejde* i dagtilbuddene viser analysen (se desuden figur 3 nedenfor):

- At de fleste forvaltninger (hhv. 77 pct. og 70 pct.) i høj eller meget høj grad understøtter dagtilbuddene med generel faglig sparring og/eller med sparring om specifikke metoder i forhold til børns sprogudvikling. Næsten ligeså mange forvaltninger (68 pct.) understøtter i høj eller meget høj grad dagtilbuddene med pædagogiske tiltag til børn, der oplever sproglige udfordringer. De resterende forvaltninger har svaret, at de understøtter i nogen grad, i lav grad eller slet ikke.
- At cirka halvdelen af forvaltningerne understøtter dagtilbuddene i høj eller meget høj grad ift. samarbejdet med forældre, hvis børn har sproglige udfordringer. Omvendt svarer hhv. 14 pct. og 9 pct. af forvaltningerne, at de kun i lav grad eller slet ikke understøtter dagtilbuddene ift. forskellige aspekter af forældresamarbejdet.

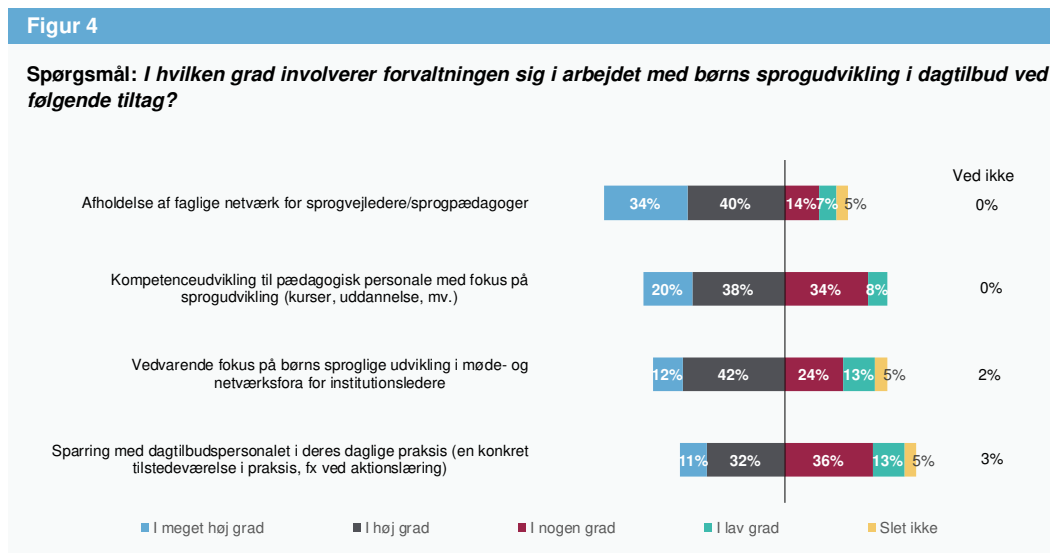
Anm.: N=91

Kilde: Rambøll (2020): *Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet*.

Med hensyn til *understøttelse af personalets kompetencer* viser analysen (se desuden figur 4 nedenfor):

- At i størstedelen af kommunerne (74 pct.) understøtter forvaltningerne i høj eller meget høj grad personalet ved at facilitere faglige netværk for sprogvejledere/sprogpædagoger. Samtidig er der 12 pct. af forvaltningerne, der kun i lav grad eller slet ikke understøtter personalet ved at facilitere faglige netværk.
- At i over halvdelen af kommunerne (58 pct.) understøtter forvaltningerne i høj eller meget høj grad personalets kompetenceudvikling gennem eksempelvis kurser og uddannelser. Ingen forvaltninger understøtter slet ikke denne kompetenceudvikling.
- At i 54 pct. af kommunerne understøtter forvaltningen i høj eller meget høj grad dagtilbudspersonalet gennem vedvarende fokus på børns sproglige udvikling i møde- og netværksfora for

institutionsledere, og i 43 pct. af kommunerne understøtter forvaltningen med konkret tilstedeværelse i dagtilbuddenes hverdag. Samtidig er det i begge tilfælde næsten hver 5. af de kommunale forvaltninger, som kun i lav grad eller slet ikke understøtter gennem disse tiltag.

Anm.: N=91

Kilde: Rambøll (2020): *Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet.*

Specifikt i forhold til *understøttelse af arbejdet med sprogvurderinger* viser analysen:

- At mange af forvaltningerne i høj eller meget høj grad understøtter dagtilbuddene med sparring omkring sprogvurderingerne – dels i forhold til at anvende materialet (66 pct.) og dels i forhold til at omsætte resultaterne til pædagogiske tiltag (57 pct.). Samtidig er der hhv. 10 og 15 pct. af forvaltningerne, som kun i lav grad eller slet ikke understøtter med denne sparring.
- At cirka en fjerdedel af forvaltningerne i høj eller meget høj grad understøtter med sparring ift. dagtilbudspersonalets dialog med forældrene om sprogvurderingsresultaterne. Omvendt er der også cirka en fjerdedel af forvaltningerne, som kun i lav grad eller slet ikke understøtter med sparring herom.

Analysen har desuden undersøgt, hvor kommunerne organisatorisk har placeret ressourcepersoner for arbejdet med sprog. I en tredjedel af kommunerne er sprogvejledere, sprogpædagoger og/eller sprogkonsulenter ansat i forvaltningen. I de resterende to tredjedele af kommunerne er disse ressourcepersoner ansat mere decentralt i institutionerne eller på områdeniveau.

Forvaltningernes opfølgning og kvalitetsudvikling

Der er også forskelle mellem kommunerne med hensyn til hvor meget forvaltningerne følger op på sprogudviklingsarbejdet i dagtilbuddene. De fleste forvaltninger indsamler og anvender i et vist omfang ledelsesinformation om sprogudviklingsarbejdet i dagtilbuddene, men nogle forvaltninger gør det væsentlig mere end andre. Kun meget få forvaltninger følger næsten ikke op på dagtilbuddenes arbejde med sprogudviklingen. Ledelsesinformation kan både være kvantitative data (som oftest sprogvurderingsresultater) og kvalitative data (eksempelvis indsamlet gennem dialoger med personale eller dagtilbudslederne).

I forhold til *indsamling af ledelsesinformation* viser analysen:

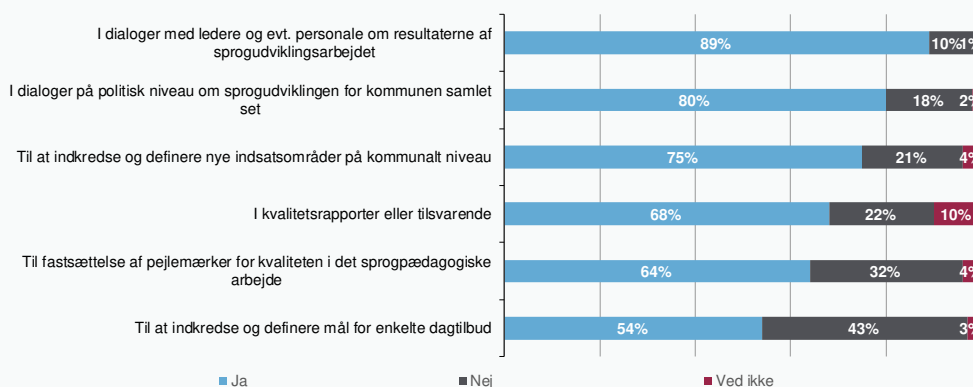
- At størstedelen af forvaltningerne (78 pct.) i høj eller meget høj grad indsamler kvantitative data om børnegruppens sprogudvikling. Det drejer sig primært om sprogvurderingsresultater. Kun 7 pct. af forvaltningerne indsamler i lav grad eller slet ikke kvantitative data.
- At det er mere forskelligt, hvorvidt forvaltningerne indsamler forskelligt dialogbaseret ledelsesinformation om arbejdet med børnegruppens sprogudvikling. Henholdsvis 50 pct. og 37 pct. af forvaltningerne indsamler i høj eller meget høj grad ledelsesinformation gennem planlagte dialoger med ledere og med udvalgt dagtilbudspersonale, og 39 pct. af forvaltningerne indsamler i høj eller meget høj grad ledelsesinformation gennem systematiske tilbagemeldinger fra faglige ressourcepersoner. Omvendt er der mellem 9 pct. og 30 pct. af forvaltningerne, der kun i lav grad eller slet ikke indsamler disse typer ledelsesinformation.

I forhold til *anvendelsen af ledelsesinformation* viser analysen (se desuden figur 5 nedenfor):

- At de fleste forvaltninger anvender ledelsesinformationen i dialoger med ledere (89 pct.), men også at 10 pct. af forvaltningerne ikke anvender ledelsesinformation i disse dialoger.
- At det ligeledes er de fleste af forvaltningerne, der anvender ledelsesinformation i dialoger på politisk niveau (80 pct.), men at det også næsten er en femtedel af forvaltningerne, som ikke anvender ledelsesinformation i dialoger med politikkerne.
- At tre ud af fire forvaltninger anvender ledelsesinformation til at indkredse og definere nye indsatsområder på kommunalt niveau, og at hver femte af forvaltningerne ikke gør det.
- At det er mere varierende, hvorvidt forvaltningerne anvender ledelsesinformation til at fastsætte pejlemærker for kvaliteten i det sprogpædagogiske arbejde – det er der 64 pct., der gør, men altså også mange der ikke gør. På samme måde er der 54 pct. der bruger ledelsesinformationen til at indkredse og definere mål for det enkelte dagtilbud, og over 40 pct. der ikke gør.

Figur 5

Spørgsmål: Anvender forvaltningen ledelsesinformation og viden om dagtilbuddenes arbejde med børnegruppens sprogudvikling til følgende?

Anm.: N=91

Kilde: Rambøll (2020): *Analyse af kommunernes arbejde med sprogudvikling på dagtilbudsområdet*.